

DOĞU DAĞLIK KILIKIA'DA AUGUSTUS DÖNEMİ'NDE BATILI ETKİLER VE ROTALAR

Babam Ali Kaplan'ın Aziz Hatrasına...

Deniz KAPLAN*

Anahtar Kelimeler: *Doğu Dağlık Kilikia • Elaiussa Sebaste • Augustus • Batılı Etkiler*

Özet: Bu çalışmada, “başkent Roma veya batılı” olarak tanımlanan etkiler, Doğu Dağlık Kilikia özelinde incelenmektedir. Doğu Dağlık Kilikia’da batılı etkiler, Augustus Dönemi’ne tarihlenmektedir. Bunun kanıtları, Elaiussa Sebaste kentinde bulunmaktadır. Doğu Dağlık Kilikia’daki batılı etkilerin rotasının farklı güzergâhlar üzerinden gerçekleşmiş olduğu tespit edilmiştir. Heykeltıraşlık eserleri üzerindeki batılı etkiler, bölgeye göç etmiş batılı bir ailenin isteği doğrultusunda gerçekleşmiştir. Batılı yapı teknikleri ve malzemeler, bölgeye gelen *legionlar* içerisindeki asker mimar ve mühendisler tarafından uygulanmıştır. Augustus Dönemi’nde mimari süslemedeki batılı etkiler ise Suriyeli ustalar tarafından gerçekleştirilmiştir.

KURSE UND WESTLICHE EINFLÜSSE IN DER ZEIT DES AUGUSTUS IM OSTLICHEN RAUHEN KILIKIEN

Keywords: *Rauchen Kilikien • Elaiussa Sebaste • Augustus • Westliche Einflüsse*

Abstract: Der folgende Beitrag beschäftigt sich mit den westlichen Einflüssen auf das östliche Raue Kilikien in der augusteischen Zeit. Alle Belege stammen aus Elaiussa Sebaste. Festzuhalten ist, dass westliche Einflüsse über diverse Wege ins östliche Raue Kilikien gelangten. So stehen westliche Einflüsse auf Skulpturen in Zusammenhang mit einer Familie, die wahrscheinlich in augusteischer Zeit von Italien nach Kilikien übersiedelte. Westliche Bautechniken und Baumaterialien im östlichen Rauchen Kilikien wurden von Legionären, unter denen sich Architekten und Ingenieure befanden, verwendet. Stadtrömische Wirkung auf die Bauornamentik in der augusteischen Zeit wurde von syrischen Handwerkern umgesetzt.

* Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan, Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, TR-33343 Yenişehir / Mersin, e-posta: denizkaplan@mersin.edu.tr

Korakesion (Alanya) ve Aleksandria kat Isson (İskenderun) arasında kalan coğrafi bölgeyi oluşturan Kilikia'da, jeolojik yapısı nedeniyle Dağlık (Trakheia) ve Ovalık (Pedias) olarak adlandırılan iki coğrafi bölüm yer alır¹. Doğu Dağlık Kilikia veya bir diğer adlandırma ile Olba Bölgesi, Dağlık Kilikia'nın doğusunda ve Kalykadnos ve Lamos Nehirleri arasına yerleştirilmektedir (Res. 1)².

Doğu Dağlık Kilikia'da Augustus Dönemi'ne tarihlenen bir grup yapı ile onların gerek figüratif gerekse dekoratif unsurlarının veya yapı malzemelerinin ve heykeltıraşlık eserlerinin Küçük Asya sanatına ve ustalığına yabancı bir anlayışla üretilmiş oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışmada, literatürde “stadtrömische-westliche-römische/italischer Einfluss”³ olarak adlandırılan ve burada “başkent Roma veya batılı” olarak kullanacağımız etkiler ele alınacaktır. Söz konusu etkiler açıklanırken sadece bir malzeme grubu üzerinden yola çıkılmayacaktır. Bölgenin Augustus Dönemi'ne tarihlenen eserleri ve anıtları üzerindeki başkent Roma etkileri bütüncül bir yaklaşımla incelenecektir. Bu etkilerin özellikle belli bir zaman aralığında yoğunluk kazandığının tespit edilmesi, yukarıda açıklanan bakış açısını zorunlu kılmıştır.

Yaptığımız çalışmalarda, Doğu Dağlık Kilikia içerisinde Augustus Dönemi'nde sadece Elaiussa Sebaste kenti ve yakın çevresindeki yapılarda veya heykeltıraşlık eserlerinde başkent Roma etkilerinin söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Metin içerisinde ilk olarak arkeolojik

malzemeler üzerindeki etkiler açıklanmaktadır. Ardından bu etkilerin karakteri irdelenmektedir. Son olarak ise başkent Romalı veya batılı olarak tanımladığımız etkileri bölgeye taşıyan unsurlara ilişkin görüşlerimiz ve rotalar sunulmaktadır.

Doğu Dağlık Kilikia Augustus Dönemi Mimarisi'nde Batılı Etkiler

Tapınak mimarisinde podyumun kullanılmış olması, öncesinde Etrüsk ve daha sonra Roma mimarlığına özgü bir gerçekliktir. Doğu Dağlık Kilikia Augustus Dönemi mimarisinde, bir tapınağın podyum aracılığıyla yükseltilmiş olmasının örneği, Elaiussa Sebaste'de bulunur⁴ ve buradaki yapı kentin günümüze ulaşmış tek tapınağıdır (Res. 2)⁵. Tapınak, Augustus kültürünü bünyesinde barındırmaktadır⁶.

Bölge mimarisindeki başkent Roma tipi etkilere sunulacak bir diğer kanıt, kullanılan inşa malzemesidir. Bu inşa malzemesi, *opus caementicium*'dur⁷. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı inşa edilmeden önce, arazinin eğiminden dolayı düz bir zemine ihtiyaç duyulmuştur. Podyum şeklindeki bu zeminin iç çekirdeği, *opus caementicium* kullanılarak oluşturulmuştur (Res. 2)⁸.

Bölgede başkent Romalı ya da batılı olarak kabul edilen duvar teknikleri de tercih edilmiştir. Elaiussa Sebaste kentindeki tapınağın hemen kuzeybatısında bulunan hamam, Roma duvar tekniklerin-

¹ Strabon XIV, 5. 1.

² Mackay 1960.

³ Plattner 2007, 125.

⁴ Spanu 2003, 17.

⁵ Berns 1998, 144-148.

⁶ Kaplan 2009, 23-32.

⁷ *Opus caementicium* için bkz. Vitruvius II, VI, 1; Özer 2012, 475-478.

⁸ Spanu 2003, 17; Borgia 2008, 256.

den biri olan *opus reticulatum* ile inşa edilmiştir (Res. 3)⁹.

Doğu Dağlık Kilikia Augustus Dönemi Mimari Süslemeleri'nde Batılı Etkiler

Doğu Dağlık Kilikia'daki Augustus Dönemi'ne tarihlenen yapıların mimari süslemelerinde de başkent Roma etkileri bulunmaktadır¹⁰. Süslemelerinde batılı etkileri barındıran yapı, yine Elaiussa Sebaste kentindeki tapınaktır. Söz konusu yapının başlıkları bu bakımdan önemlidir. Başlıkların üzerindeki batılı formlar, abakus çiçeği destek yaprağında ve abakus levhası üzerindeki saz yapraklarda görülür (Res. 4). Burada ilk olarak açıklayacağımız husus, abakus çiçeği destek yaprağıdır. Abakus çiçeği sapı, bir destek yaprağından çıkar ve bunun formu kadeh biçimlidir. Abakus çiçeği sapının bir destek yaprağından filizleniyor olması, batı eyaletlerinde yoğun olarak görülür ve bu bölgele özgüdür¹¹. Açıklamak istediğimiz ikinci etki, başlığın abakus levhası üzerindeki saz yaprak betimiyle ilintidir. Korinth başlıklarında abakus levhasının saz yapraklarla bezeli bir örneği bilinmemektedir. Bu alan genellikle oluk-dil/yivler veya ion kymationları ile bezelidir. Saz yaprağın bir süsleme elemanı olarak ilk kez kullanılması, Augustus Dönemi'ne tarihlenir ve Roma kentindeki Concordia Tapınağı'nın konsollarında karşımıza çıkar¹².

Doğu Dağlık Kilikia Augustus Dönemi Heykeltıraşlık Eserleri'nde Başkent Roma Etkileri

Bölge heykeltıraşlık eserleri arasında sadece iki örnekte başkent Romalı etkiler görülür. Bu her iki örnek de, bölgedeki mağara tapın merkezlerinden olan Yapılıkaya'da bulunur¹³. Bu kutsal alandan Silifke Müzesi'ne taşınan aile betimli kabartmada, büstlerin omuzdan değil de göğüs hizasından kesilerek aktarılması (Res. 5), İtalya'da MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyıl içerisinde özellikle kölelikten azat edilmiş kişiler için tercih edilen bir özelliktir¹⁴. Bu kabartmanın altındaki yazıtta, kabartmanın "fiscus"¹⁵ imkânlarıyla, yani kraliyet kasasından yaptırıldığı ifade edilmektedir. Bu da bize, Yapılıkaya'nın kendi kasasına sahip büyük bir kente bağlı olduğunu göstermektedir. Bu kentin ise Elaiussa Sebaste olduğu önerilmektedir¹⁶. Yapılıkaya'da ele geçen bir diğer kabartmada da benzer özellikler görülmektedir. Buradaki bir alınlık içerisinde betimli olan figürlerin gerek yansıtılışları gerekse bu blok üzerindeki yazıt, başkent Roma etkilerini çok iyi bir şekilde açıklar (Res. 6). Alınlık içerisindeki figürlerin büst ve yarım büst halinde verilmiş olması ayrıca erkek figürlerinin saçsız ve kepece kulaklı oluşları, Cumhuriyet Dönemi İtalyası'nda azat edilen kölelerin kendilerini ifade etme biçimleridir¹⁷. Yazıtta, Roma vatandaş isimleri (Tria Nomia) ile bir yerel isim (Agosia) ve Roma Tribus'u olan "Collina" adı geçmektedir¹⁸. Yapılıkaya'da ele

⁹ Spanu 2003, 11. *Opus Reticulatum*'un Anadolu'da kullanımını için bkz. Tırpan 1990, 101-112

¹⁰ Kaplan 2013, 203-207.

¹¹ Weigand 1914, 42 Abb. 5; Heilmeyer 1970, Taf. 40, 44.2; Freyberber 1990, Beilage VI.

¹² Freyberger 1989b, 73 Taf. 25.

¹³ Yapılıkaya için bkz. Durugönül 1999, 111-124.

¹⁴ Durugönül 1989, 16.58-59.

¹⁵ Fiscus için bkz. Schneider 1998, 531.

¹⁶ Tepebaş – Durugönül 2013, 94-95.

¹⁷ Durugönül 2009, 68.

¹⁸ Durugönül 1989, 60-69; Durugönül 2009, 68.

geçen söz konusu iki kabartmanın hem yazıtları hem de figürlerinin stil özellikleri nedeniyle Augustus Dönemi'ne ait olduğu önerilmektedir¹⁹.

Doğu Dağlık Kilikia'daki Batılı Etkilerin Karakteri

Doğu Dağlık Kilikia'nın Augustus Dönemi'ne ait heykeltıraşlık, mimari, mimari süsleme, inşa malzemesi ve duvar tekniği açısından yukarıda açıklanan hususları, bunların Küçük Asya sanatına, ustalığına veya malzemelerine uzak bir anlayış ile üretilmiş olduklarına işaret etmektedir.

Küçük Asya mimarisindeki batılı, başkent Roma veya Roma-İtalik olarak tanımlanan etkilerin en bilineni bir tapınakta görülen yüksek podyumdur. Burada yapının giriş kısmı merdivenlidir. Diğer üç yüzünde merdiven yer almaz ve yüksekçe bloklar sayesinde podyum olarak adlandırılan bir alt yapıya sahip olunur. Augustus Dönemi'nden itibaren görülen bu etkinin erken örnekleri Pisidia Bölgesi'nde çok sayıdadır. Pisidia Antiocheias'ndaki Augustus Tapınağı, bunun en iyi örneklerinden biridir²⁰. Kilikia Bölgesi Tapınak Mimarisinde bilinen en erken podyum kullanımı, Elaiussa Sebaste kentindeki Augustus Tapınağı'nda karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Küçük Asya örneklerindeki en erken kullanımlardan birinin, Doğu Dağlık Kilikia kentlerinden biri olan Elaiussa Sebaste'de de varlığını kanıtlamaktadır. Mimari tasarımındaki yenilik fazla zaman kaybetmeden Elaiussa

Sebaste kentindeki Augustus Tapınağı aracılığıyla Kilikia'ya ulaşmıştır.

Duvar tekniklerinde ve inşa malzemesinde görülen batılı unsurlar yine Elaiussa Sebaste kentinde karşımıza çıkmaktadır. Augustus Tapınağı'nın podyumu içerisinde kullanılan *opus caementicium*, taş ve tuğla kırıklarının kireç harcı veya *pozzalona* ile karıştırılıp kalıba dökülmesiyle oluşan Roma betonudur. İlk olarak MÖ 3. yüzyılın başlarında kullanılmaya başlanmıştır. Bu harcın özelliği, *Pozzalona* adı verilen özel volkanik tozla karıştırılarak meydana getirilmesidir. Bu toz, İtalya'daki Napoli Burnu'nda yer alan Pozzuoli yakınında bulunduğu için bu adı almıştır. Dağlık Kilikia'da bulunan volkanik malzeme, *opus caementicium*'un ana malzemesi olan *Pozzalona* tozunun hem kalite hem de kullanım açısından en yakın benzeridir²¹.

Kilikia'da Roma tipi duvar tekniklerinin ilk olarak Augustus Dönemi'nde uygulandığı önerilebilir. Bunun en erken örneği, Elaiussa Sebaste kentindeki hamam yapısıdır. Vitruvius tarafından en eski duvar tiplerinden biri olarak kabul edilen *opus reticulatum*²², ilk olarak MÖ 1. yüzyılın başlarında Horrea Galbana (MÖ 100-90) ve Pompeius Tiyatrosu'nda (MÖ 61-55) kullanılmıştır²³. Elaiussa Sebaste Hamamı'ndaki *opus reticulatum*, Anadolu'daki en erken ve en kaliteli örneklerdir²⁴.

Yapılıkaya'daki iki farklı kabartma ve onların yazıtları sayesinde, Doğu Dağlık Kilikia'daki Roma bağlantısı ya da batı

¹⁹ Durukan 2011, 151.

²⁰ Pisidia'daki erken Roma İmparatorluk Dönemi tapınak mimarisi ve podyum kullanımı için bkz. Vandeput 2002, 205-215. Podyum kullanımının batılı veya başkent Roma etkisi üzerine bkz. Plattner 2007, 125-126.

²¹ Spanu 2003, Özer 2012, 476

²² Vitruvius II, VIII, 1.

²³ Coarelli 1980, 340; Schmidt-Colinet – Plattner 2004, 92.

²⁴ Durukan 2011, 154 dn 120.

ilişkisi hem yazıt hem de ikonografik açıdan belgelenmektedir²⁵. Özellikle de Romalı bir Tribus olan Collina ve muhtemelen onun üyesi olan kişilerin isimlerinin anılması, batıdan Doğu Dağlık Kilikia'ya az da olsa nüfus taşındığına da işaret etmektedir.

Batılı Etkilerin Rotası

Doğu Dağlık Kilikia içerisindeki Roma İmparatorluk Dönemi'nde erken batılı etkilerin özellikle Augustus Dönemi ile birlikte başladığı anlaşılmaktadır. Augustus Dönemi batılı etkileri ise sadece Elaiussa Sebaste kentinde karşımıza çıkarmaktadır. Bu durum hem mimaride hem de mimari plastikte, bu kentin yoğun bir şekilde batılı etkilere maruz kaldığının açık bir kanıtıdır. Ancak bu etkilerin, batıdan direkt olarak gelen veya getirilen batılı ustalar tarafından mı yoksa çevre bölgelerdeki (Suriye) çalışmaları sırasında bu batılı tarzı öğrenen doğulu ustalar²⁶ tarafından mı Elaiussa Sebaste'ye taşındığını kesin olarak saptamak mümkün değildir. Bununla birlikte Collina Ailesi'nin Doğu Dağlık Kilikia'nın batılı sanat anlayışıyla tanışmış olmasına vesile olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim onlara ait kabartmanın ve aynı yerleşim içerisinde bulunan diğer kabartmanın benzerlikleri aynı atölyenin ürünleri olduklarını açık bir şekilde kanıtlar. Bu atölyeye ise Hellenistik Dönem'den itibaren bölgede ürünlerini vermeye başlayan yerel atölyelerden birisi olmalıdır²⁷. Yani sipariş edenler ve eserlerin kimlik/karakterini

belirleyenler batılıdır. Yontucuları ise yerel sanatçılardır.

Elaiussa Sebaste kentinde batılı etkilerin Augustus Dönemi'nde bütün unsurlar üzerinde etkili olması tesadüf olmamalıdır. Bu etkilerin sadece bir ailenin göçü ile açıklanarak geçirilebilecek bir durum olmadığı yönünde elimizde başka bilgiler de mevcuttur.

MÖ 2. yüzyılın sonu ve MÖ 1. yüzyılın başlarından itibaren Doğu Dağlık Kilikia'da yaşanan siyasi ve ekonomik huzursuzluklar²⁸, imar hareketliliğinin durma noktasına gelmesine neden olmuştur. Augustus Dönemi'nden itibaren mimari hareketlilik hız kazansa da, diğer bölgelere nazaran bir durgunluk olduğu aşikârdır²⁹. Ancak Geç Hellenistik Dönem'den itibaren durgunlaşan mimari hareketliliğin Augustus Dönemi'nde tekrar başlaması, imparatorun gücü, sağladığı barış ortamı ve siyasi-ekonomik istikrarı ile açıklanabilir³⁰. Bu olumlu gelişmeler kuşkusuz ki bölgenin mimarlık anlayışına katkılarının olmasını da sağlamıştır. Katkıların kimin ve kimlerin aracılığıyla bölgeye taşındığının cevaplanması gerekmektedir. Bu soruyu Spanu, özellikle doğu sınırlarında konuşlanmış *legion*lardaki askeri mühendislerin katkısı olarak cevaplamaktadır³¹. Destek bulan bu görüşü daha da geliştirmek mümkündür. Son yıllarda gerçekleştirilen yayınlar, bazı *legion*ların sadece do-

²⁵ Durugönül 2009, 68.

²⁶ Bu bilgi ileriki sayfalarda açıklanacaktır.

²⁷ Doğu Dağlık Kilikia'da merkez atölyelerin çalıştığına ilişkin elimizde kanıt yoktur. Yerel heykeltıraşlık unsurları için bkz. Durugönül 2009, 62-69.

²⁸ Bunun temel nedeni Akdeniz coğrafyasında yaşanan iktidar boşluğu ve korsanlardır, bkz. Durukan 2009, 77-102.

²⁹ Bunun kanıtları ve nedenleri için bkz. Kaplan 2014, 69-84.

³⁰ Anadolu'da yazıtları sayesinde veya süslemelerinin stil analizi yoluyla Augustus Dönemi'nde inşa edilen yapıların listesi için bkz. Vandeput 1997, 33-40; Kadıoğlu 2006, 349-360.

³¹ Spanu 2003, 9.

ğu sınırlarına değil, Elaiussa Sebaste'nin bulunduğu Doğu Dağlık Kilikia ve civarına da Augustus zamanında geldiklerine işaret etmektedir³². Bu *legion*lar, Isauria ve yakın çevresinde etkili olan yerel halk isyanlarının bastırılması için Augustus'un bölgedeki vasal kralı (Kappadokia Kralı I. Arkhelaos) tarafından yardım talep edilmesi sonucunda, M. Plautus Silvanus'un komutasında Doğu Dağlık Kilikia'ya gelmişlerdir³³. Dolayısıyla Roma betonunu oluşturan ana malzemelerden olan tozun, Kilikia'daki varlığının tespit edilmesini ve ilk olarak Elaiussa Sebaste'deki tapınağın podyum çekirdeği içerisinde kullanılmasını, Augustus zamanında bölgeye gelen *legion*lar arasındaki asker mimar ve mühendisler sağlamış olabilir. Yine aynı tarihlerden olan hamamın inşasında kullanılan *opus reticulatum*, aynı mimar ve mühendislerin işleri arasında sayılabilir³⁴.

Augustus Dönemi mimari süslemelerinin rotası farklıdır. Doğu Dağlık Kilikia Bölge'sinde MÖ 3. yüzyılın başları - 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Zeus Olbios Tapınağı'nın ve Efrenk'teki bir tapınağa ait Korinth başlıklarından³⁵ sonra bölgede karşımıza çıkan ilk Korinth başlığı ve bitkisel mimari süsleme, Elaiussa-Sebaste'deki Augustus Tapınağı'nın Korinth başlığıdır³⁶. Bu başlık üzerindeki batılı unsurlar, bunların batılı sanat anlayışını bilen bir atölye tarafından yapıldığına işaret eder. Ancak başlık üzerinde batılı unsurların sadece bazı nüveleri ile karşıla-

şılması, bu atölyenin ve ustalarının direkt batıdan gelmediklerini veya batılı olmadıklarını düşündürmektedir. Çünkü bu başlıkta parmak içleri yivlidir. Bu tarz, Küçük Asya ve Suriye Bölgesi başlıklarında görülür³⁷. Dolayısıyla Elaiussa Sebaste Tapınağı başlığında hem doğulu hem de batılı unsurların eklektik bir biçimde birlikte çalışılmış oldukları anlaşılmaktadır. Augustus Dönemi mimari süslemelerinde batılı etkilerin görüldüğü bir diğer bölge, Suriye'dir. Buradaki Heliopolitanus Tapınağı ile Damaskus'daki Jupiter Tapınağı'nın Doğu Kapısı ve Palmyra'da Bel Tapınağı'nın güney Thalamos'unda batılı etkiler açıkça görülmektedir³⁸. Özellikle Heliopolitanus Tapınağı'nda direkt olarak batılı ustaların çalışmış olduğu da tespit edilmiştir³⁹. Bu ilişkiler Suriyeli taş ustalarının Augustus Dönemi'nde batılı tarz ile tanışmalarını sağlamıştır. Dolayısıyla Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın Korinth başlıkları ve onların üzerindeki batılı etkiler, Suriye'ye çalışmaya gelen batılı ustalar sayesinde batılı taş işçiliğiyle tanışan Suriyeli ustalar tarafından yapılmış olabilir.

Sonuç: Vasal Güçler ve Batılı Etkiler

Sonuç olarak, Doğu Dağlık Kilikia'daki batılı etkilerin rotasının tek bir güzergâh üzerinden gerçekleşmemiş olduğu anlaşılmaktadır. İki heykeltıraşlık eseri üzerindeki batılı etkiler ve unsurlar, direkt olarak bölgeye göç etmiş bir ailenin isteği doğrultusunda, yerel atölyeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Mimari alanda *opus*

³² Cassius Dio 55.28; Tacitus Annales 6.41; 12.58.

³³ Kaplan 2014, 74.

³⁴ Askerlerin kamu inşaatlarında görevlendirilmesi hakkında bkz. Mitchell 1987, 337.

³⁵ Söz konusu başlıklar için bkz. Rumscheid 1997, 86-91; Söğüt 2005, 161-177.

³⁶ Kaplan 2013, 205

³⁷ Plattner 2003, 33; Freyberger 1998, 20.

³⁸ Bu tapınaklar için bkz. Segal 2013, 100-108, 120-129, 154-158.

³⁹ Freyberger 2000, 108; Plattner 2007, 126-127.

caementicium ve *opus reticulatum* gibi Romalı duvar teknikleri ve inşa malzemeleri, bölgeye gelen *legion*lar arasındaki asker mimar ve mühendisler tarafından uygulanmış olabilir. Mimari süslemedeki batılı etkilerin ise Suriyeli atölyeler ve ustalar aracılığıyla Doğu Dağlık Kilikia'ya taşındığı önerilebilir. Bu denli farklı rotalar üzerinden bölgeye taşındığı anlaşılan batılı etkilerin yoğunlukla Augustus zamanında ve özellikle Elaiussa Sebaste kenti merkezli gerçekleşmesi ise tesadüf olmamalıdır. Bu durum, özellikle mimari alandaki kullanımların kim tarafından talep ve tercih edildiği ile ilişki olmalıdır. Aralarında Elaiussa Sebaste'nin de olduğu Doğu Dağlık Kilikia'nın bir kısmının yönetimi, vasal güç olarak Kappadokia Kralı I. Arkhelaos'a devredilmiştir⁴⁰. MÖ 25 yılında gerçekleşen bu atamanın ardından MÖ 12 yılında Arkhelaos I, Elaiussa'yı yazlık başkenti yapmıştır⁴¹. Bunun ardından kent, Augustus onuruna "Sebaste" olarak yeniden adlandırılmıştır. Ardından duyulan şükranları onuruna Augustus'a ithafen bir imparator kültü tapınağı inşa edilmiştir. Ayrıca bu dönemde inşa edilen bir diğer yapı, Hamam'dır. Söz konusu yeniden adlandırma ve inşa edilen kamusal yapılar, Arkhelaos'un, başkentinde kentleşme ve mimari bakımından kapsamlı bir program gerçekleştirdiğinin kanıtlarıdır⁴². Dolayısıyla bu yapıların finansal kaynakları, I. Arkhelaos tarafından sağlanmış olabilir. Sonuç olarak mimari alanındaki Elaiussa Sebaste merkezli başkent Roma ya da batılı olarak adlandırdığımız etkiler, Augustus tarafından bölgeye vasal güç olarak

gönderilen siyasi bir elit tarafından (Arkhelaos I) talep ve tercih edilmiş olmalıdır.

Resim Listesi:

- Resim 1:** Doğu Dağlık Kilikia/Olba Bölgesi Haritası (Durukan 2011, Res. 19).
- Resim 2:** Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Podyum ve Opus Caementicium (Borgia 2008, Fig. 5).
- Resim 3:** Elaiussa Sebaste Hamam. Opus Reticulatum Duvar (Borgia – Spanu 2003, Fig. 237).
- Resim 4:** Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Korinth Başlığı (Borgia 2008, Fig. 7).
- Resim 5:** Yapılıkaya Kabartma.
- Resim 6:** Yapılıkaya. Kabartmalı Alınlık Parçası (Durukan 2011, Res. 17).

⁴⁰ Strabon XIV. V. 6.

⁴¹ Machatschek 1967, 14.

⁴² Bu konu üzerine daha ayrıntılı bilgiler için bkz. Durukan 2011; 147-154; Kaplan 2014, 71-74.

KAYNAKÇA

- Berns 1998 C. Berns, "Zur Datierung der Tempel in Seleucia am Calycadnus und in Elaiussa Sebaste (Kilikien)", *DaM* 10, 1998, 135-154.
- Borgia 2008 E. Borgia, "Notes on the Architecture of the Roman Temple at Elaiussa Sebaste", *Olba XVI*, 2008, 249-276.
- Borgia – Spanu 2003 E. Borgia – M. Spanu, "Le Terme Del Porto", içinde E.E. Schneider (ed.), *Elaiussa Sebaste II*, (Roma 2003) 247-337.
- Cassius Dio *Roman History* (çev. E. Cary) (Cambridge 1927).
- Coarelli 1980 F. Coarelli, *Roma. Ein archäologischer Führer* (Mainz am Rhein 1980).
- Durukan 2009 M. Durukan, "The Connection of Eastern and Central Cilicia with Piracy", *Adalya XII*, 2009, 77-102.
- Durukan 2011 M. Durukan, "Olba Territoryumunda Hellenleştirme ve Romalılaştırma Politikalarının Arkeolojik İzleri", *Adalya XIV*, 2011, 137-189.
- Durugönül 1989 S. Durugönül, *Die Felsreliefs im rauhen Kilikien* (Oxford 1989).
- Durugönül 1999 S. Durugönül, "Verwaltung und Glauben der Olbier im rauhen Kilikien", *AMS* 34, 1999, 111-124.
- Durugönül 2009 S. Durugönül, "Dağlık Kilikia (Olba Territoriumu) kabartmalarında yerel heykeltıraşlık unsurları", içinde: Y. Özdemir, D.A. Arslan (eds.), *Mersin Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (Mersin 2009) 62-69.
- Freyberger 1989 K. S. Freyberger, "Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus", *DaM* 4, 1989, 61-86.
- Freyberger 1990 K. S. Freyberger, *Stadtrömische Kapitelle aus der Zeit von Domitian bis Alexander Severus: Zur Arbeitsweise und Organisation stadtrömischer Werkstätten der Kaiserzeit* (Mainz am Rhein 1990).
- Freyberger 1998 K. S. Freyberger, *Zur Formenvielfalt frühkaiserzeitlicher Bauornamentik im hellenisierten Osten (1. Jh. v. Chr. - 1. Jh. n. Chr). Spätantike und Byzantinische Bauskulptur* (Ed. U. Peshlow – S. Möllers) (Stuttgart 1998) 19-24.
- Freyberger 2000 K. S. Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des sogenannten "Bacchus-Tempels" im Heiligtum des Jupiter Heliopolitanus in Baalbek", *DaM* 12, 2000, 96-133.
- Heilmeyer 1970 W.-D. Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle. Studien zur Geschichte der römischen Architekturdécoration*. RM Suppl. 16 (Heidelberg 1970).
- Kadioğlu 2006 M. Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander. Forschungen in Nysa am Mäander I* (Mainz am Rhein 2006).

- Kaplan 2009 D. Kaplan, “Ein neuer Kultvorschlag für den Tempel in Elaiussa Sebaste (Kilikien)”, *Olba* XVII, 2009, 23-32.
- Kaplan 2013 D. Kaplan, Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi (Mersin 2013).
- Kaplan 2014 D. Kaplan, “Doğu Dağlık Kilikia’da (Olba Bölgesi) Erken İmparatorluk Dönemi’nde İmar Hareketliliğindeki Durgunluk ve Isodom Kuleler: Dağlık Kilikia-Isauria İsyancıları”, *Adalya* XVII, 2014, 69-84.
- Machatschek 1967 A. Machatschek, *Die Nekropolen und Grabmaeler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauben Kilikien* (Böhlau 1967).
- Mackay 1968 T. S. Mackay, *Olba in Rough Cilicia* (Pennsylvania 1968).
- Mitchell 1987 S. Mitchell, “Imperial Building in the Eastern Roman Provinces”, *Harvard Studies in Classical Philology* 91, 1987, 333-365.
- Özer 2012 E. Özer, “Antik Mimaride İki Yapı Ögesi: Opus Caementicium ve Tonoz”, içinde: B. Söğüt (ed.), *Abmet Adil Turpan Armağanı* (İstanbul 2012) 475-482.
- Plattner 2003 G.A. Plattner, “Transfer von Architekturkonzepten und Ornamentformen zwischen Kleinasien und Rom in der Kaiserzeit”, *RM* 46, 2003, 17-35.
- Plattner 2007 G.A. Plattner, “Elemente stadtrömischer Bautypen und Ornamentformen in der kleinasiatischen Architektur”, *Weiner Forschungen zur Archäologie* 12, 2007, 125-132.
- Rumscheid 1997 F. Rumscheid, *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus* (Mainz 1997).
- Schneider 1998 H. Schneider, “Fiscus”, *DNP* 4, 1998, 531.
- Schmidt-Colinet – Plattner 2004 A. Schmidt-Colinet – G. Plattner, *Antike Architektur und Bauornamentik. Grundformen und Grundbegriffe* (Wien 2004).
- Segal 2013 A. Segal, *Temples and Sanctuaries in the Roman East. Religious Architecture in Syria, Iudaea/Palaestina and Provincia Arabia* (Oxford 2013).
- Söğüt 2005 B. Söğüt, “Ein hellenistisches Kapitell aus dem Rauhen Kilikien: Das korinthische Kapitell von Efrenk”, *IstMitt* 55, 2005, 161-177
- Spanu 2003 M. Spanu, “Roman Influence in Cilicia through Architecture”, *Olba* VIII, 2003, 1-39.
- Strabon Strabon, *Geografika: XII-XIII-XIV* (Çev. A. Pekman) (İstanbul 1993).

- Tepebaş – Durugönül 2013 U. Tepebaş – S. Durugönül, “Arkaik ve Roma Dönemi Heykeltıraşlık Eserlerinin Katalođu ve Deđerlendirilmesi”, içinde: S. Durugönül (ed.), *Silifke Müzesi Taş Eserler Katalođu. Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler* (İstanbul 2013) 35-152.
- Tırpan 1990 A. A. Tırpan, “Anadolu'da Opus Reticulatum”, *Türk Tarih Kongresi* X.1, 1990, 101-112
- Vandeput 1997 L. Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: a Case Study* (Turnhout 1997).
- Vandeput 2002 L. Vandeput, “Frühkaiserzeitliche Tempel in Pisidien”, in: C. Berns – H. Von Hesberg – L. Vandeput – M. Waelkens (ed.), *Patrie und Imperium, Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasien in der frühen Kaiserzeit* (Leuven 2002) 205-215.
- Vitruvius *Mimarlık Üzerine On Kitap* (çev. S. Güven) (İstanbul 1998).
- Weigand 1914 E. Weigand, “Baalbek und Rom, die römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung”, *JdI* 29, 1914, 37-91.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6